

Markus Meckel német teológus és politikus kitüntetésének laudációja¹

Köszönjük a Bethlen Gábor Alapítvány Kuratóriumának, hogy most már bizony három évtizede figyel, számon tart, megbecsül olyan embereket és olyan ügyeket, amelyek méltók arra, hogy megbecsüljük őket.

Én emlékszem még azokra a napokra, amikor egy kis újsághírben lehetett olvasni, hogy itt valami olyasmi született, ami nem magától értetődő a szocializmusnak – vagy nevezzük úgy, ami volt: a kommunizmusnak – a világában. Született egy mélyen – civilnek szokták mondani, a civil csak annyit jelent, hogy nem katonai, tehát én azt mondanám, hogy – polgári, nemzeti kezdeményezés, amelyik autonóm személyiségek autonóm kezdeményezése volt. És hogy éppen egy ilyen – mondjuk mégis így – civil díjat kap Markus Meckel, az az ő alapvető és ősi civilségéhez kimondottan illik.

Valamit az életrajzról: Markus Meckel 1952-ben született Münchebergben, Brandenburg tartományban, oda járt iskolába is. Aztán – ahogy az NDK-ban ez többször megtörtént – bizony az érettségig már nem tudott eljutni állami intézményben, mert el kellett hagynia politikai okokból a gimnáziumot. Így aztán egy félig legális egyházi gimnáziumban szerezte meg az érettségét, és aztán megint egyházi intézményekben tanult teológiát 1971-től 1978-ig. 1980-tól 1988-ig segédlelkészként, aztán lelkipásztorként dolgozott Mecklenburgban. 1988-tól 1990-ig vezette az ökumenikus találkozóhelyet és képzési központot Magdeburg mellett, egy kis településen. 1988-tól 1989-ig az NDK Ökumenikus Gyűlésének a delegáltja volt, és így vett részt Bázelen, Svájcban az első Európai Ökumenikus Gyűlésen.

Kezdetektől, a 70-es évektől ellenzéki politikai munkát végzett. Számos akcióban vett részt, a politikai csoportok összekapcsolása volt a feladata, és így az egyik alapítója a Keletnémet Szociáldemokrata Pártnak, amelynek képviselőjeként a híres kerekasztal-tárgyalásokon képviselte a keletnémet szociáldemokratákat.

BALOG ZOLTÁN (1958) református lelkész, az Emberi Erőforrások Minisztériumának vezetője.

1 Elhangzott 2015. április 9-én a Bethlen Gábor-díj ünnepélyes átadásán, az Országház Delegációs Termében. Előzményeket ld. a *Hitel* 2015. márciusi számában (60–87).

Aztán amikor az első szabad választások lehetővé váltak az NDK-ban, ő volt a szóvivő, majd pedig megválasztották elnökhelyettesé, később a keleti SZPD-nek az elnöke lett. Amikor a parlamentben megválasztották, akkor 1990 áprilisától augusztusáig külügyminiszterként dolgozott az első és utolsó szabadon választott NDK-parlamentben. 1990-tól 2009-ig volt úgy a Bundestagnak, a parlamentnek, a Szövetségi Gyűlésnek a tagja, hogy ötször választották meg egyéni körzetben az NDK-ban képviselőnek – a képviselők tudják, hogy ez komoly teljesítmény.

Aztán különböző funkciókban dolgozott: a német-lengyel baráti csoportot vezette, aztán a külpolitikai szóvivője volt a szociáldemokrata frakciónak. Én kiemelném a munkájából azt, hogy 1992-től 1994-ig a múlttal kapcsolatos, az úgynevezett Enquete-komisszióknak volt a szociáldemokraták részéről a szóvivője, akik – a pontos cím így hangzik – a Német Szocialista Egységpárt diktatúrája következményeinek legyőzésére alakított bizottságként működtek, tehát a német egység folyamatát vizsgáló bizottságnak volt a szóvivője; számos publikációja is ismeretes ebben az ügyben. Most pedig a hadisírokat gondozó német állami szervezetnek a vezetője. Számos más funkciója és kitüntetése is van – most ezeket itt nem említeném, mindez megtalálható és nyilvános.

Amikor Markus Meckel méltatásához egy szót kerestem, akkor kettőt találtam, ez a két szó: a belső szabadság, ami mégiscsak egy lelkipásztornak fontos tulajdonsága kell legyen. Az a belső szabadság, ami az NDK sötét és szürke világában a gondolkodás szabadságát jelentette, a hitnek, a hitvallásnak a szabadságát és a cselekvés szabadságát, egy egészen más egyházi légkör, mint amit én magam is személyesen Magyarországon megtapasztaltam. Ez a belső szabadság vezetett oda, hogy Markus Meckel az egyik központi figurája volt a közép-európai ellenzéki együttműködésnek, különösen is Lengyelországban, a *Solidarność*-szal való kapcsolatában – kicsit féltékeny voltam mindig Lengyelországra, hogy ott gyakrabban megfordult, mint Magyarországon vagy éppen Romániában, Erdélyben. Ebből a belső szabadságból következett az érzék, ami németeknél meg magyaroknál sem mindig van meg arra, hogy meglássák, milyen sokszínű ez a világ. A szocializmus, a kommunizmus nagyon szürke, sokszor nagyon sötét, de az ellenálló, túlélési technikák, életstílusok, életprogramok, azok nagyon sokszínűek. A Baltikumtól egészen a Balkánig, a különböző országokban különleges kulturális színezettel, különböző módon lehet ellenállni, passzívan és aktívan megőrizni azt, ami a mi kultúránk, ezt a sokszínűséget Közép-Európában – vagy ahogy nevezzük: Kelet-Közép-Európában. És hogy ennek rendszerváltoztatás után is van értelme, azt Markus Meckel mindig kifejezte azzal, hogy a temesvári ünnepeken személyesen is megjelent, és fontosnak tartotta azt a tradíciót, amit számunkra Temesvár és 1989 jelent.

Itt ülnek a rendszerváltoztatás örök fiatal nagy öregjei – hogyha mondhatom így –, ami összeköt bennünket az az, hogy tudjuk, hogy a belső szabadság megőrzése a demokráciában sem olyan könnyű. Sőt néha elég kockázatos, és hogy ez egy komoly feladat és életprogram. Hogyha belülről szabadok akarunk maradni, akkor is, amikor egyébként szabadság van, vagy éppen álszabadság van.

Markus Meckel ebben is példakép, hiszen a nyugati politikai stílus által dominált Németországban mindig úgy mutatta fel a keletnémet szabadságtradíciót, hogy belőle nem lett egy besavanyodott, frusztrált, volt NDK-s politikus, hanem egyenrangú partnerként vitte ezt az örökséget. A Szociáldemokrata Pártban is, azt nagyon szórakoztatónak találtam, hogy milyen kellemetlen tudott lenni mindenki számára, néha számunkra, magyarok számára is, de ez mégiscsak hozzátartozik a nonkonformitáshoz, a belső szabadsághoz. És azt, hogy Európában ma olyan ügyeket szolgál, amelyek látszólag nem divatosak: a nemzetiségek, a kisebbségek autonómiájának az ügyét, a kisebbségvédelmet, amely európai érték, erre újra és újra fölhívja a figyelmet, és úgy gondolja, hogy Európa még nem oldotta meg ezt a kérdést, hanem az Európai Uniónak igen is komoly feladatai vannak még ebben az ügyben. Talán nem véletlen, hogy a romániai, erdélyi tapasztalatai is vezették ahhoz, hogy újra és újra rámutat ezekre.

És hát végül a belső szabadsága az emberi kapcsolatokban; mikor valaki nem ideológiai alapon választja a barátait. Ennek én is haszonélvezője vagyok, és büszke vagyok arra, hogy barátomnak nevezhetem Markus Meckelt, mert az ilyen emberi kapcsolatok erősítik az ember belső szabadságát. És végül, befejezésül az a közös feladatunk, ami megmarad még szerintem jó néhány évtizedig, magyaroknak és németeknek; ki tudhatná jobban Európában azt, hogy milyen értékes a szabadság, és hogy mit lehet tanulni abból a negyven évből, amit diktatúrában töltöttünk, mint azok az országok, amelyek két diktatúrát is átéltek: Magyarország és Németország, magyarok és németek. Mi a németektől azt várjuk, hogy újra és újra legyenek szószólói ennek a közép-európai régióknak, azoknak a tradícióknak, amelyeket Közép-Európa képvisel Európában, hiszen e nélkül egész Európa szegényebb lenne. És azt tudjuk ígérni – bízunk benne, hogy ez a díj további inspirációt ad Markus Meckelnek is –, hogy ebben a munkában, Közép-Európa hangjának a megszólaltatásában történelmileg, politikailag, gazdaságilag és elsősorban kulturálisan mindig partnerek leszünk, és reméljük, hogy ezután is együtt tudunk dolgozni.

Gratulálunk!